

PERSDOSSIER

De Ommegang van Brussel is opgenomen op de representatieve lijst van het Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Unesco

Een beetje geschiedenis ...

De Brusselse Ommegang vindt elk jaar begin juli plaats, in het centrum van Brussel. In het oud-Vlaams betekent Ommegang "een rondgang maken". Het was de naam die vroeger gegeven werd aan de processie van het gilde van het groot serment van de kruisboogschutters ter ere van Onze-Lieve-Vrouw-ter-Zavel, de legendarische maagd die vanuit Antwerpen op een bootje aankwam en onder de bescherming werd geplaatst van de kruisboogschutters, verdedigers van de middeleeuwse stad. Deze processie ging van de kapel van de kruisboogschutters op de Zavel naar de Grote Markt.

Al na korte tijd sloten de verschillende levende krachten van de stad zich aan bij deze processie, die als optocht zo representatief werd voor Brussel werd dat ze op 2 juni 1549 aan Karel V en zijn zoon Filips werd voorgesteld. De Ommegang en de meeste bestanddelen ervan verdwenen op het einde van de 18e eeuw samen met het Ancien Régime.

In 1930, ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van het Koninkrijk België, werd de processie opnieuw samengesteld onder impuls van het serment van de kruisboogschutters, de historicus Albert Marinus en de politieke en religieuze overheden van Brussel. Deze moderne Ommegang werd nagebouwd op basis van beschrijvingen van de stoet die Keizer Karel in 1549 bijwoonde. Ze zet de traditie voort van de stedelijke optochten in het voormalige Brabant, waarin onder meer ambachtsgilden, geslachten, magistraten, rederijerskamers, clerus, dansers, muzikanten, narren, reuzen en fabeldieren en vaak ook de figuur van Karel V opstapten.

De Brusselse Ommegang wordt sinds 1957 jaarlijks gehouden. Ze blijft sterk geïnspireerd door de versie van 1930, maar evolueert mee met de veranderingen in de maatschappij. Dit feestelijke erfgoedevenement is deel van de identiteit van zowel de deelnemers als de inwoners van Brussel en het Gewest die het bijwonen. Het is bedoeld om mensen te verenigen en draagt een boodschap van vrede uit. De waarden die de Ommegang blijft uitdragen zijn die van de stedelijke gemeenschap in haar sociale, economische, politieke en zelfs politieke componenten. Er zijn maar weinig gelegenheden waarbij al deze actoren elkaar ontmoeten rond een gemeenschappelijk feestelijk project. Deze historische optocht is een erfgoedevenement dat verwijst naar de wortels van de stedelijke gemeenschap, drager van de identiteit van de stad, het Hoofdstedelijk Gewest en de Europese hoofdstad, en draagt ook bij tot de sociale cohesie.

Daarnaast bezit de Ommegang een kostbaar erfgoed van bijna 2.500 kostuums, vaandels, wapens, wapens, reuzen en wagens die ze zelf vervaardigt, onderhoudt en herstelt. De knowhow en creativiteit van haar costumières en regisseurs moeten worden benadrukt. De tradities die in stand worden gehouden door de sermenten, steltlopers en vlaggenwerpers, ruiters en andere groepen die het hele jaar door oefenen, maken van de Ommegang een echte ambassadeur van het immaterieel erfgoed. De twee voornaamste verenigingen die instaan voor de organisatie zouden niets zijn zonder de gemeenschap die hen ondersteunt. De optocht brengt bijna 1.200 deelnemers met verschillende achtergronden samen, van wie sommigen afstammelingen zijn van de families die de keizer destijds verwelkomden.

De Ommegang is een levend erfgoed dat zich niet opsluit in een achterhaalde visie. De enscenering en het verloop van de optocht zijn voortdurend in ontwikkeling, onder meer wat de technische ondersteuning betreft, maar behouden dit waardevolle gevoel van identiteit voor de deelnemers en het publiek.

De verenigingen die deze historische optocht organiseren en eraan deelnemen, hebben al meerdere generaties lang beschermingsmaatregelen getroffen die hun waarde hebben bewezen. Om dit levende stedelijke erfgoed, dat laveert tussen traditie en moderniteit, in stand te houden, is een beschermingscommissie opgericht om de communicatie te beheren, overmatige marketing te vermijden en de historische context van het evenement te bewaken. Onder de reeds lopende beschermingsacties kunnen worden vermeld: de versterkte rol van de plechtigheden op de Zavel, de informatiesessies tijdens lokale feesten maar ook in de scholen van de stad Brussel, of nog de wettelijke bescherming van de naam.

De kandidatuur

De Ommegang van Brussel – een jaarlijkse historische optocht en volksfeest – heeft erkenning aangevraagd op de representatieve lijst van immaterieel cultureel erfgoed van de Unesco. Dat erfgoed, zoals gedefinieerd door het Unesco-verdrag van 2003, omvat tradities of levende uitingen die van generatie op generatie worden overgedragen, zoals mondelinge tradities, podiumkunsten, sociale praktijken, feestelijke rituelen en evenementen, kennis en praktijken betreffende de natuur en het universum of de kennis en vaardigheden die nodig zijn voor traditionele ambachten.

Dit is het eerste erkenningsdossier van deze aard dat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft ingediend bij het Comité voor Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Unesco. We herinneren eraan dat het Gewest sinds de zesde staatshervorming van 2014 verantwoordelijk is voor het bicultureel immaterieel cultureel erfgoed van gewestelijk belang. Dit dossier werd opgesteld door de Directie Cultureel Erfgoed van urban.brussels, op vraag van en in nauwe samenwerking met de erfgoedgemeenschap van de Ommegang en de Stad Brussel, en geniet de formele steun van de Federatie Wallonië-Brussel, die de ontstaansgeschiedenis van het project heeft gevolgd alvorens deze bevoegdheid aan het Gewest werd overgedragen.

De banden met de criteria van de Unesco

De Ommegang voldoet aan verschillende criteria van het immaterieel cultureel erfgoed van de Unesco. Het is een traditioneel stedelijk evenement, tegelijk hedendaags en levendig; inclusief, overgedragen van generatie op generatie, dat bijdraagt aan het verschaffen van een gevoel van identiteit en continuïteit, waarbij een link wordt gelegd tussen ons verleden en, via het heden, onze toekomst. Het ontwikkelt zich vanuit zijn wortels in de gemeenschappen en is afhankelijk van degenen van wie de kennis van tradities, vaardigheden en gewoonten wordt overgedragen aan de rest van de gemeenschap of aan andere gemeenschappen. Het is gebaseerd op de gemeenschappen die het erkenningsproces hebben ondersteund. Het draagt de waarden en praktijken uit van verschillende Belgische erfgoedtradities en kan worden beschouwd als een ambassadeur van het immaterieel cultureel erfgoed in brede zin, maar ook van het werelderfgoed, aangezien het zich afspeelt op de Grote Markt, die sinds 1998 als Werelderfgoed is erkend en als decor dient voor het slotspektakel. Het is opgenomen in de Inventaris van het Immaterieel Erfgoed van het Brussels Gewest en van de Federatie Wallonië-Brussel, schaarst zich achter de principes van duurzame ontwikkeling en respecteert de ethische regels van het Unesco-verdrag.

De beslissing

Het Intergouvernementeel Comité voor de bescherming van het immaterieel cultureel erfgoed komt van 9 tot 14 december 2019 bijeen in het *Agora Bogotá Centro de Convenciones* in de Colombiaanse hoofdstad Bogota. Gedurende zes dagen evalueren de 24 leden van dit Comité de recente ontwikkelingen in uitvoering van het Verdrag van 2003. Tijdens deze vergadering onderzoekt het Comité ook de elementen die op de lijsten van het Verdrag moeten worden ingeschreven : 6 elementen voor inschrijving op de lijst van het immaterieel cultureel erfgoed die dringend moeten worden beschermd; 42 op de representatieve lijst van het immaterieel cultureel erfgoed van de mensheid; 3 voorstellen van selectie voor het register van goede beschermingspraktijken.

Op 10 december 2019 heeft het Comité beslist om de Ommegang in te schrijven op de Representatieve Lijst van het Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid, aangezien de voordracht voldeed aan de inschrijvingscriteria op basis van het volgende:

R.1: De Brusselse Ommegang versterkt de lokale identiteit en de sociale en gemeenschapsbanden tussen de inwoners van de stad en creëert een geest van solidariteit en broederschap tussen deelnemers en toeschouwers. Het element bevestigt de rijkdom van het menselijke weefsel van de historische en kosmopolitische stad Brussel en is rechtstreeks verbonden met een werelderfgoed – de Grote Markt van Brussel – waarop een van de belangrijkste gebeurtenissen van het element plaatsvindt.

R.2 : De inschrijving van de Ommegang zou de zichtbaarheid van het immaterieel cultureel erfgoed op lokaal, nationaal en internationaal niveau verzekeren. Het zou ook een belangrijke bijdrage leveren aan de bewustmaking van het belang van het immaterieel cultureel erfgoed in stedelijke gebieden, waarbij de aandacht wordt gevestigd op het verband tussen immaterieel erfgoed en bouwkundig erfgoed. Dit element wordt niet alleen gedragen door Franstaligen, maar ook door Nederlandstaligen die in en rond Brussel wonen en door migrantengemeenschappen. De dialoog tussen de organisatoren van dit evenement en soortgelijke festiviteiten in het buitenland is al op gang gebracht en zal worden aangemoedigd.

R.3 : De blijvende inspanningen van de vereniging *Ommegang Oppidi Bruxellensis* en de vele beroepsgroepen hebben er de voorbije decennia voor gezorgd dat het element behouden is gebleven en dat de stad Brussel haar steun heeft verleend. De Belgische Staat die partij is, heeft relevante, haalbare en gestructureerde beschermingsmaatregelen gepresenteerd, met duidelijke doelstellingen, die de levensvatbaarheid van de Ommegang zullen versterken en die met de medewerking van de gemeenschappen zijn uitgewerkt. Er zal een nieuw beschermingscomité worden opgericht om toezicht te houden op het element en het risico van de mogelijke commercialisering ervan te beheersen.

R.4: De vereniging *Ommegang Oppidi Bruxellensis*, die de optocht organiseert en beheert, alsook de betrokken groepen en de vele instellingen en groepen die het succesvolle verloop ervan verzekeren, hebben deelgenomen en hun goedkeuring gegeven aan de nominatie van het element, die meer dan 1200 deelnemers bijeenbrengt.

R.5 : De Ommegang werd in 2017 opgenomen in de inventaris van het immaterieel cultureel erfgoed van Brussel en in 2010 in de inventaris van het immaterieel cultureel erfgoed van de

Federatie Wallonië-Brussel. Beide inventarissen beschikken over mechanismen om de deelname van beroepsbeoefenaars en leden van de betrokken gemeenschappen te vergemakkelijken.

De Unesco heeft verder de kwaliteit van het dossier benadrukt als een voorbeeld van hoe de inschrijving van een element op de Representatieve Lijst van het Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid kan bijdragen tot de zichtbaarheid en de bewustwording van het belang van immaterieel cultureel erfgoed. Dit voorstel illustreert goed de nauwe band tussen materieel en immaterieel erfgoed in stedelijke gebieden, in het bijzonder binnen een werelderfgoed.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en urban.brussels danken de heren Francis Jacques, secretaris-generaal van de Ommegang, en Riëks Smeets voor het werk dat is verricht voor het kandidatuur dossier, de heren Olivier de Trazegnies en Paul le Grand, voorzitters van de verenigingen Koninklijke Ommegang en Events en hun raden van bestuur, mevrouw Maria Pia Pastorelli en de naaisters Amina Ben Sliman en Idalina Vera voor hun niet aflatende toewijding, en alle families en personen die betrokken zijn, sommige sinds lang, bij de overdracht van dit prachtige evenement dat de waarden, tradities en praktijken alsook het verbindende imago van de stad en het gewest verenigt.

Afspraak op 1 en 3 juli 2020 op de Zavel, langs het parcours of op de Grote Markt om zich een avond onder te dompelen in de sfeer van de feesten vol pracht en praal uit de Renaissance.

Meer informatie?

Kabinet van minister-president Rudi Vervoort
Hertogstraat 1 – 1000 Brussel
Lidia GERVASI
+32 (0)2 506 32 32 – GSM : +32 (0)483 59.18.31
lgervasi@gov.brussels

urban.brussels
Kunstberg 10-13 – 1000 Brussel
Isabelle LEROY
+32 (0)2 432 84 17
ileroy@urban.brussels
Jean-Pierre BOUBLAL
+ 32 (0)2 432 85 90
jpboublal@urban.brussels

Koninklijke vereniging Ommegang Oppidi Bruxellensis (vzw)
Francis JACQUES
Huidevettersstraat 180 – 1000 Brussel
+32 (0)474 208 228
francis.jacques@ommegang.be

Ommegang Brussels Events (vzw)
Paul Le GRAND
Huidevettersstraat 180 – 1000 Brussel
+32 (0)475 41 21 18
info@ommegang.be

De inventaris van het Brusselse immaterieel cultureel erfgoed

Elf biculturele tradities zijn momenteel opgenomen in de gewestelijke inventaris van het Brusselse immaterieel cultureel erfgoed. De recentste opname is de viering van Sint-Verhaegen op 20 november, het studentenfeest dat de oprichting herdenkt van de ULB en de VUB. Nog op de lijst staan o.a. de planting van de Meyboom, eveneens Unesco-erfgoed sinds 2008, de cultuur van de Reuzen, de cultuur van het frietkot, het marionettentheater van Toone, het schieten met oude wapens door de Sermenten, enz.

De vermelding van een Brusselse traditie op de gewestelijke inventaris – instrument van delen en kennis – is het resultaat van een participatief proces en houdt rekening met de criteria en waarden van de Unesco.

<http://patrimoine.brussels/decouvrir/inventaires-du-patrimoine-bruxellois/inventaire-du-patrimoine-culturel-immateriel/inventaire-du-patrimoine-culturel-immateriel>